

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' לפיתוח פדגוגי
הפיקוח על תכניות לימודים ייחודיות

ירושלים, _____

לכבוד'
מנהל/ת בית-הספר
המורים המלמדים עפ"י תכניות ייחודיות

שלום רב,

הנדון: דפי הנחיה וטבלה לתכנון שאלון מבחן ייחודי

מצורפים דפי הנחיה לכתיבת שאלון מבחן ייחודי (בעזרת טבלת תכנון המופיעה בסוף המסמך).
דפים אלו הוכנו בעקבות הניסיון המצטבר בפיקוח על תכניות לימודים ייחודיות, והם מתייחסים למכלול הנושאים שעל המורה לתת את הדעת עליהם בהכינו שאלון מבחן. חלק מן הנושאים נוגע לעניינים שבתוכן, במבנה, בניסוח וחלקם לעניינים צורניים.
מלאכת הכנת שאלון היא קשה ומורכבת ואנו בהחלט מודעים לכך.
ההנחיות נועדו להבטיח כי השאלון יהיה ברמה הנדרשת בבחינות הבגרות וכן יהיה תקף ומהימן.
ההנחיות המובאות נועדו, אפוא, לסייע למורה בהכנת השאלון. אנו מבקשים שהן תהוונה גם כלי לבקרה עצמית לאחר הכנת השאלון. (במיוחד בעזרת הטבלה שלהלן)
נא התייחסו לכל אחד מהסעיפים (לעתים, בגלל סעיף אחד בלבד, כגון: אי ציון משך זמן המבחן, איננו יכולים לאשר שאלון).
בעת הכנת השאלון עיינו גם בהערותינו לשאלונים משנים קודמות, כדי שלא תחזורנה תקלות משנים קודמות.
אנו ממליצים כי ביה"ס יתייעץ בעת הכנת השאלון עם מומחה לטסטולוגיה.
צוות הפיקוח על תכניות לימודים ייחודיות נכון לסייע בהכנת שאלון בחינה, עוד לפני הגשתו, במיוחד למורים שטרם התנסו בהכנת שאלון מבחן ייחודי.
אנו מבקשים כי לשאלון הנשלח יצורף תשובון מפורט על פי העקרונות המוצגים בדפים שלהלן.
את השאלון והתשובון יש לשלוח באמצעות דואר אלקטרוני מוצפן או בדואר שליחים בלבד.
לשאלון יש לצרף עותק של דפי הנחיה ותכנון שאלון מבחן ובהם התייחסות לכל אחת מההנחיות, חתום על ידי המורה/ים ועל ידי המנהל/ת.
מועד אחרון להגעתו של השאלון לפיקוח הוא תחילת דצמבר בכל שנת לימודים בה מתקיים מבחן.
שאלון שגייע באיחור, טיפולו יידחה ומועד הבחינה ייקבע לסוף לוח מועדי הבחינות.
את מועד הבחינה יש לשלב במסגרת לוח מועדי בחינות הבגרות הרשמי ולהודיע לנו על המועד שהמוצע על ידכם, כשיתפרסם לוח זה.
אנו נאשר את התאריך המוצע לאחר בדיקת השאלון שלכם.

בתודה ובברכה,

ד"ר דב שמחון

דפי הנחיה לפיתוח שאלון מבחן

עפ"י תכנית ייחודית¹

הנדון: שאלון בחינה ייחודית בנושא _____ בהיקף _____

נא ראו את הסעיפים הרשומים להלן כהנחיות ותנו עליהם את הדעת בעת הכנת השאלון והתשובון. שאלון העומד בסטנדרטים של תקפות ותוכן ומהימנות² מבטא, בין היתר, את הקשר בין מרכיבי ההל"ה (הוראה/למידה/הערכה) לבין תכנית הלימודים. לפיכך, היעזרו בטבלת תכנון שאלון המצ"ב. בתום ההכנה נא בדקו את השאלון והתשובון על פי כל סעיף וסמנו + (לצורך בקרה)³. אנא הקפידו לשלוח את דפי ההנחיה שבידיכם וטבלת תכנון שאלון המבחן יחד עם השאלון והתשובון. צוות הפיקוח על תכניות לימודים ייחודיות ישמח לסייע בידיכם בכל אחד משלבי הכנת השאלון.

1. על גבי דף הפתיחה לשאלון נרשמו כל הפרטים הרשומים להלן:

- 1.1 שם בית הספר _____
- 1.2 המקצוע _____
- 1.3 שם התכנית _____
- 1.4 מועד הבחינה (קיצ'...) _____
- 1.5 מספר יחידות הלימוד של הבחינה _____ מתוך מכלול יחידות הלימוד של התכנית הייחודית שאושרה _____
- 1.6 הכיתה _____
- 1.7 משך זמן הבחינה _____
- 1.8 מבנה השאלון וכן חלוקת הניקוד לכל אחד מפרקי הבחינה _____
- 1.9 נא ציינו שהשאלון נכתב בלשון זכר אך הוא מיועד לנבחנים ולנבחנות כאחד, אלא אם כן השאלון נוסח בלשון רבים או בלשון זכר ונקבה יחדיו _____

2. השאלון – כללי

- 2.1 האם חלק ניכר מהמטרות האופרטיביות של התכנית (בעיקר קוגניטיביות ומיומנויות למידה) בא לידי ביטוי בשאלון? _____
  - 2.2 האם תכני התכנית מיוצגים בשאלון בפרופורציה התואמת את ייצוגם בתכנית (המשקל הניתן לכל אחד מן הנושאים ותת הנושאים)? _____
- סציפ'ט 2.1.1-2.1 נוצרו לבדוק את תקפות התוכן של המבחן. האם מספר השאלות והמסקנות ניתן לכל אחת מהשאלות מסקפ'ט את המסקנות ניתן לנשואים השונים בתכנית הלימודים המאמרת?*

¹ כלי זה פותח ועובד במקורו ע"י גב' רנה גיל-הר.

² על משמעותן של מונחים סטטולוגיים אלה, ר' בהמשך בהערות לסעיפים השונים.

³ נא היו מודעים לכך, שהבדיקה הנעשית על ידינו ועל ידי היועצים המדעיים מתייחסת במפורט לכל אחד מהסעיפים.

- 2.3 האם המבחן מורכב מכ-60% של שאלות הבוחנות ידע והבנה ומכ-40% של שאלות הבוחנות רמות חשיבה גבוהות (כגון: יכולת יישום, אנליזה, סינתזה, הבאות לידי ביטוי מובהק בשאלות אינטגרטיביות)? _____
מבחן חייב לתת הזדמנות לכל התלמידים להוכיח ידע מנימלי. מכאן קביעת המנימום בדבר 60% הדורשים רמות חשיבה של ידע והבנה. תלמידים בעלי יכולות גבוהות יותר יוכיחו את יכולתם ב-40% הנותרים.
- 2.4 האם שאלות לבחירה באותו חלק של המבחן בודקות את אותה רמת חשיבה? _____
זאת אנו מקשים על מנת למנוע הצדפת השאלה ה"קלה".
- 2.5 האם מספר השאלות והיקפן עומד ביחס נאות למשך הבחינה? _____
יש לאפשר לתלמידים מספיק זמן לקריאה, בחירת השאלה וכתובת התשובה.
- 2.6 האם אפשרויות הבחירה במבחן סבירות (שאלה אחת מתוך שתיים, ארבע מתוך שש וכד')? _____
יש לאפשר לתלמידים בחירה של השאלות בהן הוא בקיא ביותר ויחד עם זאת להוכיח את הישגיו עם מטרות התכנית.
- 2.7 האם שאלת נושא גדולה מזכה את התלמיד ב-25-30 נקודות לכל היותר? _____
מתן ניקוד מצל 30 נקודות עלול להכשיל תלמידים שהתקשו בלימוד נושא מסוים לצומק.
- 2.8 האם שאלון המבחן אינו בנוי על שאלות סגורות בלבד (שאלות בהן התלמיד צריך רק לבחור את התשובה המתאימה)? _____
היקף השאלות הסגורות הוא בהלימה לתכנית המאושרת.
- 2.9 האם סה"כ הניקוד לשאלות שאין בהן בחירה אינו עולה על 30 נקודות? _____
ראה הצעה לסעיף 2.7 לעיל.
- 2.10 האם בשאלה שבה מופיע קטע או מקור שלא נלמדו (UNSEEN), צוין במפורש שהקטע או המקור לא נלמדו? _____
חובה לייצג את התלמידים שהקטע צימוצמים להתמודד, לא נלמד בכיתה.
- 2.11 האם רוב השאלות המתייחסות לקטע שלא נלמד תלויות בהבנה ובעיבוד הקטע? _____
קריאה וניתוח קטע של נלמד אנליטי זמן. אם השאלות ברובן אינן "תלויות קטע" הקטע הופך לרעש מיותר."
- 2.12 האם בכל קטע מצוטט, הציטוט מופיע במדויק ובסופו צוין מראה המקום של המקור? _____
מכירה על אתיקה מקצועית, זכויות יוצרים.

2.13 האם הניקוד לסך כל השאלות על הגדרת מושגים אינו עולה על 12 נקודות? _____

2.14 האם הערכת מושגים נעשתה באמצעות שאלות קצרות? _____

2.15 האם הניקוד לכל שאלה המעריכה ידע של מושגים אינו עולה על 4-5 נקודות? _____

2.16 האם בסופה של כל שאלה צוין הניקוד שניתן לשאלה? _____

חובה לספק לתלמידים את המסקל השונה הניתן לכל שאלה, וזאת בהלימה לתקפות תוכן. ניקוד השאלה יהיה כאמור בהלימה למסקל הניתן לתלמידים.

2.17 האם בשאלה שיש בה תת-שאלות צוין ניקוד לכל תת-שאלה? _____

2.18 האם השאלון נבנה על בסיס זיכוי ב - 100 נקודות? _____

2.19 האם חלקיו השונים של השאלון מובחנים באופן ברור (לפי תכנים או רמת השאלות וכיו"ב)? _____

2.20 האם בראש כל חלק של השאלון צוינו מבנהו וחלוקת הניקוד שלו? _____

2.21 האם ניסוח ההוראות בכל פרק מהמבחן חד משמעי וברור? _____

סעיפים 2.19 ו-2.21 נוצרו להקל על התלמידים בזיהוי המטלות בכל אחד מחלקי השאלון ולסייע בתכנון הזמן הכולל לצורכי הוראה.

2.22 האם השאלות ממוספרות באופן אחיד ורציף בין חלקי השאלון השונים? _____

2.23 האם ניקוד לתת השאלות ניתן בהלימה למספר המטלות המבוקש (למשל, לא ניתנו 4 נקודות אם תלמיד מתבקש לציין 3 דוגמאות וכד")? _____

2.24 האם השאלון הוגה והודפס בצורה בהירה, ללא שגיאות הדפסה תוך הקפדה על כללי הקריאות. (גודל גופן, רווחים בין השורות וכיו")? _____

2.25 האם אין שאלות שהופיעו בשאלונים של שלוש השנים הקודמות? _____

יש להימנע ממחזור שאלות. שאלון המבחן מקיף תכנית שנכתבה צ"י מורי בית-הספר למצן התלמידים שלו. מכאן קיימת אפשרות כמעט בלתי מואכלת ליצירתיות והתחדשות.

2.26 האם רמת השאלון תואמת את הרמה של בחינות הבגרות של המשרד? _____
סציף זה מקבץ לקבוצ כי רמת שאלון מבחן בצרות צפ"י תכנית לימודים ייחודית לא
תהיה נמוכה מרמת שאלוני מבחן בצרות של המשרד.

3. השאלות:

3.1 האם ניסוח השאלה חד משמעי? _____

3.2 האם השאלות הוצגו כשאלות ולא כהיגדים? _____
שאלה דורשת תשובה מלאה וצניינית. היש מלמח תשובת כן/לא, מסכים/לא מסכים.
היש לא מכוון ולא מנחה מה נדרש מהתלמיד.

3.3 האם השאלות (בעיקר הגדולות) בנויות: (למעט UNSEEN)

- מכותרת או פתיח קצר (לא יותר משתי שורות) המציג את הנושא וממקד אותו? _____

- משאלות משנה מפורטות? _____

מבנה זה מסייע בידי התלמיד בהקנת השאלה ובתכנון התשובה.

3.4 האם השאלות קשורות ישירות לפתיח? _____

תפקיד הפתיח למקד את השאלה. לתת לה הקשר. תתי שאלות שאינן קשורות לפתיח
הופכים אותו "לרעש" מיותר.

3.5 האם בשאלה שהתלמיד התבקש להביא דוגמאות צוין במפורש מספר הדוגמאות שעל התלמיד להביא. כך
גם לגבי הוכחות וכד' _____?

המספר מדויק של המטלות המבוקשות מסייע בידי התלמיד לצנות כנדרש ומסייע
בידי בודקים שונים בהצרכה להם או דומה של התשובה. (מהימנות).

4. התשובות:

4.1 האם התשובה בתשובון מתייחסת לכל חלקי השאלה, מביאה את עיקרי הדברים כפי שמצופה מהתלמיד
(אין להסתפק בציון הכלל או החוק שממנו נלמדת התשובה)? האם התשובה אינה כוללת דברים שלא
נתבקשו בשאלה? _____

תשובון מדויק ומפורט מציף את מהימנות המבחן כלאחר, אפשרות שבודקים שונים
יציצו להצרכות להם או קרובות של הישגי התלמידים.

4.2 האם לכל שאלה ותת-שאלה יש סעיף מקביל במדויק בתשובון, (כולל "ציון" הניקוד), הממוספר בהקבלה למספור השאלה? _____

4.3 האם תשובה לשאלה המבקשת את דעתו של התלמיד מציינת את העקרונות שלפיהם תוערך התשובה? _____

מתשובות על דעות התלמידים יש צורך לבקש הנמקות ולהצריק את ההנמקות ואת הקשר שלהן לדעה או לנקיטת העמדה.

4.4 האם בשאלה שלא ניתנת לפרוק, צוינו בתשובון קריטריונים לחלוקת הניקוד? _____

4.5 האם בכל אחת מהתשובות צוין הניקוד לכל אחד מחלקי השאלה? _____

4.6 האם התשובון נבנה על בסיס זיכוי של 100 נקודות (בדיוק כמו בסעיף השאלון)? _____

4.7 האם התשובון הוגה ואין בו שגיאות הדפסה? _____

4.8 האם התשובון הודפס בצורה בהירה, קריאה ואסתטית? _____

התשובון הוא חלק בלתי נפרד מהשאלון.

5. הנספחים לשאלון או לתשובון

5.1 האם ההפניה לנספחים (אם ישנם) הנה ברורה, האם הנספחים ממוספרים ובשאלה עצמה צוין מספר העמוד בשאלון בו מובא הנספח? _____

5.2 האם החומר שבנספחים חיוני למתן תשובה לשאלה? _____

5.3 האם הנספחים בהירים וקריאים? _____

5.4 האם כמות החומר בנספח – סבירה ולא גדולה מדי? _____

5.5 האם נספחים חזותיים (תמונות, קריקטורות וכד') עומדים בתנאים הנדרשים להבנת השאלה (צבע, חדות וכד')? _____

הנספחים הם חלק בלתי נפרד מהשאלון, אחרת הם הופכים "לרעש" מיותר.

6. האם משך הזמן של הבחינה הייחודית תואם את הכללים שנקבעו על ידי המשרד (שעה ורבע ליחידת לימוד ראשונה ושעה נוספת לכל יחידה נוספת)? _____

7. האם בהכנת השאלון והתשובון נלקחו בחשבון הערות משנים קודמות של הפיקוח ושל היועצים המדעיים (אם היו שאלונים קודמים)? _____

8. אין לשלוח שאלון מבחן ותשובון בפקס או בדואר אלקטרוני בלתי מוצפן. (שאלון או תשובון שישלחו בפקס או בדואר אלקטרוני שאינו מוצפן - יפסלו).

השאלון חובר ע"י:	שם בית הספר והיישוב
_____	_____
חתימת המורה/ים	שם מנהל/ת בית הספר
_____	_____
חותמת בית הספר	חתימת מנהל/ת בית הספר
_____	_____

טבלת תכנון שאלון מבחן (דוגמה)

מס' שאלה או תת שאלה בשאלון	הנושא כמוגדר בתכנית והיכן מופיע (עמ' או מספר נושא)	מס' שעות לימוד המוקדשות לנושא על פי התכנית	הניקוד הניתן לשאלה בשאלון	רמת חשיבה נדרשת (ידע, הבנה, יישום, ניתוח, סינתזה, הערכה)	מהי מילת ההנחיה לתלמיד המכוונת לרמת החשיבה המתוכננת
1. א. ב. ג. ד.					
2. א. ב. ג. ד.					
3. א. ב. ג.					
4. א. ב. ג.					
5. א. ב.					
6. א. ב.					
7.					
8.					
9.					
10.					